

CREATIVITATEA: ASPECT IMPORTANT AL DEMERSULUI DIDACTIC

Victoria VÎNTU, lector universitar

Aliona BUSUIOC, lector universitar

Ina DRIGA, asistent universitar

Catedra Limba Română și terminologie medicală, USMF „N. Testemițanu”

Rezumat. Dinamica vieții contemporane, manifestată în toate sferile de activitate: socială, politică, culturală, reprezintă o provocare pentru sistemul educațional contemporan. Conținuturile educaționale trebuie adaptate la schimbările din societate, și acest fapt este posibil prin cultivarea competențelor creative, atât ale cadrelor didactice, cât și ale studenților. Creativitatea este fenomenul complex ce implică potențialul psihologic și motivațional al unei persoane. Învățământul contemporan, centrat pe elev/student, deține un rol bine determinat în dezvoltarea enormului potențial intelectual. Încercăm a utiliza metode și procedee noi pentru a face procesul de învățare mai plăcut, drapăm cadrul emotiv al lecției cu emoții firești, motivând parcurgerea cu forțe proprii a materialul studiat și stimularea interesului studenților. Prioritate absolută trebuie acordată metodelor formative, de descoperire propriu-zisă sau dirijată, ce vor scoate în evidență și vor dezvolta aspecte, precum flexibilitatea gândirii; persistența și perseverența, soluționarea într-un mod original a unei probleme mai vechi. Trebuie evitat formalismul, altfel spus, studierea limbii trebuie să se concentreze pe faptele vii, de vorbire autentică. Încurajând studenții la reflecție și creație, profesorul nu-și va impune propriile opinii. Studentul se va bucura de libertate, de oportunitatea de a da frâu liber imaginației și a se auto-exprima. Putem astfel deduce că metodele didactice care se axează pe valorificarea spiritului creativ al studenților au la bază asaltul de idei, acesta variind ne semnificativ de la o metodă la alta.

Cuvinte-cheie: creativitate, interactivitate, metode moderne.

CREATIVITY: AN IMPORTANT ASPECT OF THE DIDACTIC DISCOURSE

Abstract. Dynamics of contemporary life expressed in all fields of activity – social, political, cultural represents a challenge for contemporary educational system. The educational contents should be adapted to the societal changes throughout the world and this fact is possible through development of creative competences of both teachers and students. The creativity represents the complex phenomenon that involves the person's psychological and motivating potential. The contemporary system of study centred on pupil/ student has a well defined role in the development of intellectual abilities. Teachers try to use new methods, proceedings to make the process of study more enjoyable, to provide an emotive atmosphere of the lesson and increase the students interest for the studied subject. The formative methods of study have priority. They discover and develop such aspects as flexibility of thinking, persistence and perseverance, the ability to solve in an original way an old problem. The formalism should be avoided. So, the study of a language shouldn't be concentrated on isolated facts, but on living facts of authentic speaking. Encouraging students to think and to create, the teacher will not carry his own opinions and will prefer an impersonal position. The student will be glad to feel free and to use the opportunity to express himself. In conclusion, we can say that the didactic methods that are centred on the development of students' creativity are based on the brainstorming.

Key-words: creativity, interactivity, modern methods.

Valorificarea spiritului creativ al studenților este unul dintre obiectivele de bază urmărite la lecția de limbă română, căci acesta echivalează cu procesul de cultivare a abilităților practice.

Creativitatea reprezintă un fenomen special, o adevărată provocare pentru contemporaneitate; o problemă cu interpretări variate, presupunând capacități care diferă de la om la om, de la profesor la profesor. Conceptul desemnează aptitudinea de a realiza ceva nou și original, cu implicare activă și adoptare a unei atitudini deschise. Este un fenomen complex ce depășește demersul intelectual, angajând întregul potențial al individului (psihomotoriu, afectiv și motivațional).

Numai învățând creativ devenim creativi. Ținând cont de această realitate, învățământul contemporan, centrat pe elev/student, deține un rol bine determinat în dezvoltarea enormului potențial intelectual. Încercăm a utiliza metode și procedee noi pentru a face procesul de învățare mai plăcut, drapăm cadrul emotiv al lecției cu emoții firești, motivând parcurgerea cu forțe proprii a materialul studiat și stimularea interesului studenților.

Prioritate absolută trebuie acordată metodelor formative, de descoperire propriu-zisă sau dirijată, ce vor scoate în evidență și vor dezvolta aspecte, precum flexibilitatea gândirii; persistența și perseverența, soluționarea într-un mod original a unei probleme mai vechi. Trebuie evitat formalismul, altfel spus, studierea limbii trebuie să se concentreze pe faptele vii, de vorbire autentică. Doar astfel vom putea spori motivația pentru învățare, condiție indispensabilă creativității.

Valorificând terminologia propusă de Ioan Cerghit, constatăm că didactica modernă este centrată pe „*experiența individuală*, proprie, rezultată din confruntarea, explorarea activă, nemijlocită, sensibilă cu realitatea: *experiența sensibilă*”; în funcție de această sursă, metodele de explorare organizată a realității folosesc ca suport principal *imaginea*” [1, p.156].

Educarea creativității reprezintă un proces continuu, a cărui realizare începe în școală, având în vedere toți factorii cognitivi, caracteriali și sociali. Dezvoltarea acestui atribut esențial al personalității omului contemporan poate fi favorizată de asigurarea unor condiții corespunzătoare: existența laboratoarelor, atelierelor bine dotate, folosirea la lecții a metodelor și procedeele euristice. „Avantajul utilizării de metode creative în orele de curs este de a muta accentul de pe cunoștințe pe competențe și de a forma valori și atitudini pozitive față de ceilalți și față de problemele cu care educabilul se confruntă” [2, p.434].

Învățarea creativă presupune existența unui potențial creativ al subiectului, manifestat în receptivitatea față de nou, curiozitatea științifică, nonconformism, originalitate, capacitatea de elaborare, fluența gândirii, inventivitate, capacitatea de tipizare și metaforizare ș.a. Încurajând studenții la reflecție și creație, profesorul nu-și va impune propriile opinii. Studentul se va bucura de libertate, de oportunitatea de a da frâu liber imaginației și a se auto-exprima. Putem astfel deduce că metodele didactice, care se axează pe valorificarea spiritului creativ al studenților, au la bază asaltul de idei, acesta variind neesențial de la o metodă la alta.

Astfel, în cazul **brainstormingului**, studentul este pus în situația de a oferi un număr cât mai mare de idei cu referire la o temă enunțată. Metoda este eficientă în prima etapă a lecției, oferindu-i prilej profesorului să capteze atenția studenților și să le suscite interesul pentru tema propusă. De exemplu, subiectul lecției este *Sistemul cardiovascular. Inima*. Profesorul începe ora, enunțând sarcina: Numiți/scrieți toate cuvintele și expresiile ce se asociază cu termenul *inimă*. Lista asocierilor ar include de la termeni anatomici (epicard, miocard, ș.a.) la procedee stilistice (iubire, emoție) sau expresii frazeologice (cu inimă mare, bun la inimă).

Ingenieria ideilor are, de asemenea, la bază asaltul de idei, însă este o metodă mai eficientă, deoarece reprezintă o activitate dirijată de către profesor, direcționată spre relevarea unui aspect anume al problemei abordate. Reluând exemplul prezentat mai sus, am putea redacta sarcina în funcție de obiectivul lecției: Numiți/scrieți toate cuvintele și expresiile ce se asociază cu *inima, organ al aparatului cardiovascular*. În acest caz, lista asocierilor ar cuprinde doar termeni anatomici.

În grupele de studenți, anul I, cu nivelul A1/A2 de cunoaștere a limbii române, utilizarea brainstormingului/freewritingului este eficientă în procesul de actualizare a cunoștințelor. De exemplu, subiectul lecției este *Adjectivul*. Studenților li se pot propune următoarele sarcini:

- *Enumerați adjectivele ce denumesc calitățile unui medicinist (ale unui medic model, profesor etc.).*
- *Numiți toate adjectivele ce ar caracteriza obiectul dat (o clădire, o haină etc.)*

Profesorul poate formula exerciții direcționate spre evidențierea unui aspect anumit al acordului adjectivului cu substantivul. De exemplu:

- *Formați îmbinări de cuvinte: substantive plus adjectivul „albaștri”, substantive plus adjectivul „roșie”.*

O altă metodă interactivă „strâns legată de descoperirea analogică, ce se bazează pe raționamentul prin analogie, care nu garantează certitudini, însă înlesnește realizarea de previziuni, formularea de idei și ipoteze, care pot fi verificate teoretic și/sau experimental.” [Ibidem] Activitatea implică dezvoltarea unor competențe, precum structurarea logică a ideilor; formarea gândirii autonome, critice; reflectarea asupra unei sarcini și găsirea soluțiilor; interpretarea ideilor în și în afara unui context; comunicarea, manifestarea respectului și a toleranței.

Metodele didactice care contribuie la dezvoltarea spiritului creativ se include în categoria celor interactive și presupun un „conflict inter-cognitiv” [3, p.157] bine pronunțat.

O metodă ce, indubitabil, implică cultivarea imaginației și a abilităților creative este **jocul didactic**. Acesta reprezintă o activitate cognitivă care asigură o asimilare activă și conștientă a noțiunilor, categoriilor și regulilor; o îmbinare subtilă a elementelor instructive cu cele distractive. Aplicarea acestei metode contribuie la formarea unui

climat afectiv favorabil procesului de învățare. Studentul este pus în situația de a descoperi idei, conținuturi, iar profesorul are oportunitatea de a prezenta subiectul nou într-o manieră accesibilă.

Ca și în cazul metodelor prezentate anterior, opțiunea pentru un anumit tip de joc didactic derivă din scopul sau obiectivele propuse.

Dintre procedeele de imaginare a unor idei noi, cu privire la diferite obiecte sau fenomene, A. Osborn consemnează pe cele mai importante:

- Utilizarea: Ce alte întrebări poate să aibă obiectul x? Dar dacă ar fi modificat?
- Analogia: Cu ce alte obiecte se aseamănă?
- Adaptarea: Cum poate fi adaptat pentru alte întrebări?
- Modificarea: Îi putem conferi o nouă formă? Căror schimbări îl putem supune?
- Multiplicarea: Ce i se poate adăuga?
- Diminuarea: Ce i se poate sustrage?
- Inversarea: Putem schimba pozitivul în negativ, poziția personajelor, rolurile sau ordinea de desfășurare?
- Combinarea: De ce n-am încercat să combinăm scopurile, ideile, faptele și cuvintele?

Alte procedee eficiente sunt: tipizarea, transpoziția, interpretarea într-o nouă viziune a unor teorii, proiecte, scheme, desene sau opere de artă, dramatizarea, analiza erorilor și a consecințelor, imaginarea unor experiențe, situații sau obiecte noi, schematizarea, diviziunea și emiterea unor ipoteze îndrăznețe.

Funcțiile creativității determină structura ei tridimensională la nivel social, psihologic și pedagogic. Pe de altă parte, această compoziție reflectă cerințele funcționale ale creativității la nivel de produs – proces – personalitate.

Funcția socială a creativității determină modul de realizare a produsului creator – stimulând și dirijând acele comportamente ale personalității semnificative din perspectiva perfecționării raportului cognitiv, afectiv, motivațional – asumat față de realitatea economică, politică, culturală etc. În această accepție, produsul creativ este cu atât mai elevat, cu cât este mai extinsă și mai profundă (re)structurarea posibilităților personalității de înțelegere a realității sociale.

Este funcția ce urmărește nu numai calitatea imediată a produsului creator, ci și efectele optimizante ale acestuia care au o sferă de acțiune din ce în ce mai largă, la nivel temporal și spațial, mergând chiar până la nivelul relațiilor de macrosistem. În acest sens, există un „specific social al creativității” concretizat în faptul că „fiecare societate stimulează și reflectă un tip aparte de creativitate”.

Funcția psihologică a creativității determină modul de realizare a procesului creator, angajând toate resursele existente la nivelul sistemului psihic uman, cu unele accente evidente care vizează:

- inteligența, în calitate de aptitudine generală, care asigură premisa sesizării – rezolvării - inventării de probleme și de situații-problemă;
- gândirea, în calitate de proces de cunoaștere logică, proiectată multifazic, pe baza unității informațional-operațional, realizabilă în sens convergent-divergent;
- imaginația, în calitate de proces de cunoaștere logică, specializat în (re)producerea noului prin (re)combinarea informațiilor dobândite anterior;
- aptitudinile speciale, în calitate de „vectori” ai acțiunii eficiente, reglatori în anumite domenii de activitate;
- atitudinile (afective, motivaționale, caracteriale), în calitate de „vectori” ai acțiunii eficiente, autoreglatori în orice domeniu de activitate.

Privite din perspectiva funcționalității lor creative, toate elementele sistemului psihic uman pot evalua ca însușiri generale ale personalității creatoare, implicate de-a lungul întregului proces creator.

Funcția pedagogică a creativității, care ne interesează în mod deosebit, determină modul de comportament al personalității creatoare, angajată în proiectarea unor acțiuni educaționale/didactice, realizabile în condiții de transformare continuă a raporturilor subiect – obiect.

Definirea conceptului de creativitate pedagogică presupune valorificarea deplină a componentelor structurii funcționale, analizate anterior, interpretabile și realizabile în sens prioritar-formativ.

Bibliografie

1. Cerghit I. Metode de învățământ. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1980.
2. Bocoș M. Instruirea interactivă. București: Polirom, 2013.
3. Frumos F. Didactica. Fundamente și dezvoltări cognitiviste. București: Polirom, 2008.
4. Stoica A. Creativitatea elevilor – posibilități de cunoaștere și educare. E.D.P., București, 1983.